

DAGBOEK-AANTEKENINGEN OVER TWEE KALONGS

door

D. Pieters

Als voortzetting van het vorige artikel over vleermuizen (De Tropische Natuur jg. 32 p. 99), wil ik nog het een en ander omtrent geheel aan ons gewende kalongs vertellen. Onze eerste kalong, die we als een kale zuigeling kregen, is na $4\frac{1}{2}$ jaar verongelukt. Het tweede exemplaar, dat door een schot hagel met gebroken vleugelspits in ons bezit was gekomen, hebben we slechts 6 maanden bij ons kunnen houden. De lange middenvinger van een der vleugels was door een hagelkorrel in het midden gebroken, waardoor het dier met dwarrelende buitelingen naar beneden kwam. Nadat we van palmbiad-nerven een spalkje hadden aangebracht, dat met naald en draad door de vlieghuid heen werd bevestigd, genas het dunne beentje binnen een maand. Door dagelijks voeren en aanhalen kon zij (het was een wijfje), na enkele weken reeds zonder gevaar voor bijten langs kop en rug worden geaaid. Ongeveer 2 maanden later vloog onze vreemde kostgangster bij 't schemeren weg. Na enige malen rondcirkelen boven onze schuit, (die toen in 't midden van een brede rimboe-rivier voor anker lag), verdween ze boven het woud uit 't zicht. Tot onze grote verbazing en blijdschap troffen we haar de volgende morgen weer op de oude plaats, hangende onder de zonnetent. We hadden dit dier in de Bantam-baai in de vlucht geschoten en we bevonden ons nu in de benedenloop der Mesudji-rivier, op de grens der Residenties Lampong en Palembang. Na die nachtelijke verkenningstocht boven de zwaarbeboste, voor haar vreemde omgeving, had ze blijkbaar besloten om de kost verder maar bij ons te blijven halen. Na ruim een half jaar is deze kalong tot onze grote spijt ook verongelukt. Zoals het meer exemplaren der kleinere soorten verging, vloog ze op een donkere avond in grote vaart tegen een der staaldraadstagen. Waar het meer dan potlood-dikke vleugelbeen, dicht bij het lichaam gebroken was en de scherpe breukeinden door spieren en vlieghuid heen naar buiten staken, heb ik het ongelukkige dier toen met een kogel uit haar lijden geholpen. Omtrent onze eerste kalong, die na ruim $4\frac{1}{2}$ jaar bij ons te zijn gebleven, door een krokodil of grote roofvis werd gegrepen en opgeslokt, zal ik nu verder het een en ander vertellen.

In 't Bantamse, waar ik als beheerder van een militair schietbivak ruim 4 jaar verbleef en in de twee laatste jaren van mijn diensttijd, in de vrije uren aan onze toekomstige, drijvende woning bouwde, hield ik er een groot aantal uiteenlopende soorten van dieren op na. Met uitzondering van enige tientallen slangen van verschillende soort en ruim 40 nog jonge krokodillen (die in kooien waren ondergebracht) waren de dieren geheel in vrijheid opgevoed.

De duizenden militairen, die daar in die jaren voor meerdaagse schietoefeningen kwamen, kunnen zich deze kleine diergaarde, waar alle dieren geheel vrij rondliepen, zeker nog wel herinneren. Zij scharrelden en sliepen waar ze dit zelf verkozen en ze kregen 's morgens en 's avonds op vastgestelde uren hun voedsel. Het was wonderlijk en aardig om te zien hoe deze zeer verschillende wezens elkaar verdroegen en, buiten de kibbelarijen der voertijden om, nu en dan zelfs speels met elkaar stoeiden. Die loslopende dieren bestonden uit de volgende soorten en aantallen: Ruim 40 Chinese zwarte zwijnen, 2 Australische "Tanworth" zwijnen, 2 Engelse "Yorkshire" zwijnen, 2 volwassen wilde zwijnen (*Vittatus-spec.*), 1 volwassen stekelvarken, 1 palmmarter (*m u s a n g*), 1 Javaanse civetkat (*r a s e e*), 2 volwassen tijgerkatjes (*Felis bengalensis*), 2 klapper-eekhoorns, 1 grijze aap (*Macacus spec.*), 1 Lampongse slankaap (*s i m p a i*), 2 volwassen maraboes (*b a n g o h*), en de vorengenomde kalong. Tezamen met mijn vrouw, had ik de als nestjongen gekregen wilde dieren opgevoed, waardoor ze geheel aan elkaar gewend waren geraakt. Hoewel er tussen sommigen een soort gewapende vrede bestond, kwam het nooit tot werkelijk vechten, ook omdat de van huisuit minder goed bewapenden direct het veld ruimden, zodra de andere partij gramstorigheid toonde. De kalong, die we als een der eersten en als een kale zuigeling kregen, werd de eerste zes maanden met melk en vruchtensap gevoed. Het duurde ruim 2 jaren voor hij (deze eerste was een mannetje), geheel was uitgegroeid. Hij was het meest koddige, speelse, aanhankelijke en pientere dier van het hele gezelschap, waarmede hij de gekste, brutaalste en zelfs zeer gevaarlijke streken uithaalde. Hoewel apen, wat intelligentie betreft, stellig op een hoger plan staan, deed onze kalong zo op 't oog niets voor hen onder. Hij hing doorgaans vanaf 6 uur 's morgens tot 5 uur 's middags in de open voorgalerij van mijn bivakwoning aan een rekstokje, dat met twee ijzerdraadjes aan het plafond bevestigd was. Het eerste jaar bleef hij ook 's nachts in de omgeving, nu en dan rond fladderend en dan weer hier of daar door een boomkruin klauterend. Van jongs af werd hij Lollo genoemd, zoals kalongs in West-Borneo door de Songkong-Dajaks worden geheten. Wanneer hij binnen het bereik van mijn stem was, (hetzij rondvliegend of in een of andere boom hangend) kwam hij op het roepen of uitschreeuwen van zijn naam direct aangevlogen om rechtstreeks op mijn borst, schouder of rug te belanden. Nadat hij zich met zijn klauwtjes en vleugelhaken tot onder mijn kin of oor opgehesen had, werd mijn gezicht, onder het voortbrengen van een spinnend geluid, met de ruwe rasptong belikt. Geleidelijk aan werden zijn rondvluchten groter en groter genomen en het gebeurde later herhaaldelijk, dat hij een hele nacht en soms verscheidene dagen achtereen wegbleef. Na zo'n langdurige afwezigheid, kwam hij soms met enige kalongluizen terug. Dit zijn echter naar ik later vernam, geen luizen noch vlooiën, doch

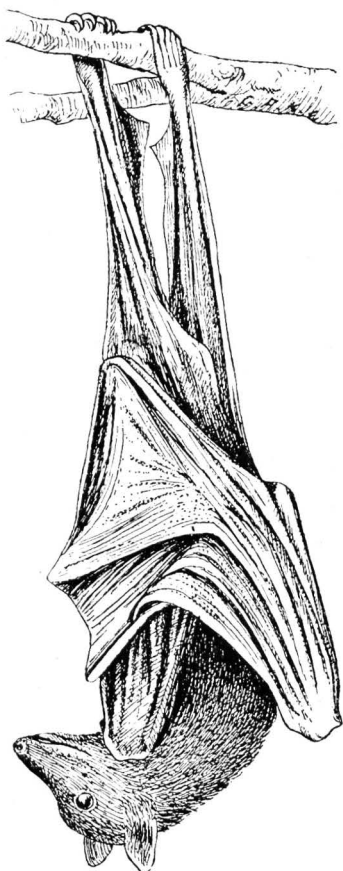

Fig. 1 Kalong.
(Tekening Zoologisch Museum
Bogor).

een soort vleugelloze vliegjes, die er in hun doen en laten uitzien als de zeer snelle, zich met sprongetjes verplaatsende wolf-spinnetjes. Waar hij dan stellig met wilde soortgenoten had verkeer, (die daar in 't najaar avond na avond bij honderdtallen overvlogen en daar ook op vruchtenbezoek kwamen), dachten we steeds dat hij eerstdaags wel voor goed zou wegblijven, wat echter tot het laatst toe niet gebeurde. Hij was zo aan ons gehecht (als de meest verwende hond of kat), dat hij na het terugkeren doorgaans niet ging slapen voor hij gelegenheid kreeg om ons te besnuffelen en te belikken. Daar hij na zo'n nachtelijke zwerftocht dikwijls de fijnste vruchten weigerde, was hij dan blijkbaar verzadigd, zodat deze grote afhankelijkheid stellig slechts ten dele door het verstrekken van voedsel was ontstaan. Het was steeds aan de lichaamsgeur uit te maken, aan welke soort vruchten hij zich tegoed had gedaan. Onder de insectenetende soorten treft men er die een sterke muskuslucht afgeven. Daar de vruchtenetende soorten een heel wat frisser geur afgeven dan honden, is hun lichaamsgeur

(buiten de bronsttijd) niet onaangenaam. Waar er op uitverkoren plaatsen dikwijls duizenden tot honderdduizenden tezamen vertoeven, ruikt men de sterke ammoniaklucht van de met urine vermengde uitwerpselen, doch dit heeft niets met hun lichaamsgeur uit te staan. Als we ons slechts even willen voorstellen hoe een wereldstad zou geuren, wanneer riolering en stadsreiniging zouden ontbreken, krijgen we hieromtrent een beter begrip. Zoals men dikwijls hoort beweren, zouden vleermuizen zich, vanwege hun omgekeerde hanghouding, met hun eigen ontlasting bevuilden. Dit is echter geheel en al gefantaseerd, daar ze zich tevoren omkeren en dan aan de duimnagels der vleugels gaan hangen, om na gedane zaken weer hun normale hanghouding te herstellen. In de droge tijd, wanneer er slechts weinig vruchten te vinden

waren, bestond het zelfgezochte voedsel van onze kalong soms geheel uit bladknopjes, bloemknopjes en pas ontsproten groeitopjes van velerlei soorten bomen. Alle vruchtenetende soorten gebruiken in hoofdzaak het sap en zelfs van rijpe pisang en andere zachte vruchten worden, na zeer lang uitkauwen, de allerfijnste vezels in bijna droge propjes zijdelings uit de bekjes geslingerd. De zeer fijne glibberzaadjes van Ficus, Japanse kersen en andere vruchtjes gaan echter wel met het sap naar binnen en aldus zullen kalongs (wat deze bijzondere soorten betreft), aan de verspreiding over grote afstanden deelnemen. Bij onderling gekijf om vruchten met grotere zaden ziet men ze vaak met een buit naar een der omstaande bomen vluchten, doch de afstand waarover ze dan zo'n twistappel in hun bek meedragen, bedraagt hoogstens enkele honderden meters. Het is wel eigenaardig, dat onze tamme kalong ook van gekookt, gebraden en zelfs van rauw vlees hield en eveneens van stukjes vis. Dit voedsel werd nog veel langer uitgekauwd dan vruchten en de vezels werden op dezelfde wijze in droge propjes weggeworpen. Bij het uitkauwen van vruchtjes en bladknopjes zullen ze tegelijkertijd allicht ook wel rupsjes en wormpjes vermalen, (denk slechts aan rijpe Ficus-vruchtjes, die zonder uitzondering wormstekig zijn) en alzo van oudsher wel meer voedingssappen van dierlijke oorsprong binnen krijgen. Door onze tweede kalong, die we in volwassen toestand kregen en ook door de geblesseerde kleinere soorten, (zowel de vruchteneters als de insecteneters) werd een aanbod van vlees of vis evenmin afgewezen en het leek er wel wat op, dat ze van huisuit met de geur en smaak van dit voedsel bekend zijn. Zouden de vruchteneters geleidelijk aan uit de insecteneters zijn voortgekomen, of zou het zich misschien juist andersom hebben toegedragen? Door deze uitweiding omtrent lichaamsgeur en voedsel van vleermuizen ben ik wat van mijn chapter geraakt, doch ik wil nu doorgaan met onze eerste tamme kalong, Lollo. Daar in onze militaire bivakwoning de toegangsdeur van de voor-galerij naar de direct daarachter gelegen slaapkamer altijd open bleef en deze ingang slechts door een gordijn was afgesloten, gebeurde het herhaaldelijk dat onze Lollo laat in de avond of tegen de morgen thuis komend, tot in het muskietennet van ons bed wist door te dringen. Nadat hij tegen het gordijn der deuropening was gevlogen werd dit met de vleugelhaken geopend en vervolgens kwam hij met enige wiekslagen op onze klamboe. Met een handige haakbeweging van de duimnagel van een zijner vlerkhanden wist hij op dezelfde wijze als bij het deurgordijn het muskietennet te openen, om hierna langs de binnenkant voorthakend tot het hoofdeinde te gaan. Wanneer ik sliep of me slapende hield, ging hij dicht boven mijn hoofd, met zijn kopje onder de vlieghuid, slapen. Als ik echter bij zijn verschijnen slechts mijn ogen open hield, zonder me ook maar het minst te bewegen, zag hij dit in het slechts zwak verlichte vertrek al voor hij het hoofdeinde bereikte. Hij begon dan meteen te spinnen en zijn koude neusje werd, bij-

wijze van begroeting, eerst even op mijn voorhoofd of wang gedrukt. Luidruchtig lachen bracht hem uit zijn gewone doen, doch het viel moeilijk uit te maken of hij er boos om werd of er als 't ware speels mee instemde. Wanneer hij wakker was of door ons lachen werd gewekt, begon hij eerst aan zijn rekstokje heen en weer te schommelen, waarbij zijn lippen een smekkend geluid voortbrachten. Als men er mee doorging, begon hij mee te krijsen, kletste dan met zijn halfgeopende vleugels fel tegen zijn zijden en kwam 't volgende moment op de meest nabije lawaaischopper afgevlogen. Hij begon dan meteen gevoelig in gezicht, hals en afwerende handen te bijten en men had er werk mee om zich tegen zijn gevoelige knauwen te beschermen. Deze vertoning bracht eventuele omstanders tot nog feller gelach, waardoor hij dan als een bezetene van de een naar de ander vloog. Werkelijk doorbijten deed hij nooit en hij kwam meteen weer tot bedaren zodra men weer tot kalmte was gekomen. Bij de in slaapbomen hangende duizenden kalongs hoort men het onderling gekrakeel voortdurend. Mogelijk werd door gelach en gestoei een natuurlijke reactie opgewekt bij onze tamme kalong. Waar ze als aangeregen in reeksen aan de takken hangen, zal dit spektakel denkelijk meer stoeien dan vechten betekenen. Men kan trouwens aan alles merken, dat deze in zwermen levende dieren zeer op elkaars gezelschap gesteld zijn. Het gebeurde dikwijls dat bij het voeren der zwijnen, de elkaar hinderende, vechtende en gillende krulstaarten ineens door de aanzeilende reuzen-vleermuis uiteen werden gedreven. Waar hij dan krijsend, met groot wiekgedruis midden in het kluwen der twistenden, op een rug of achterdeel neerstreek, sloeg men dubbel van het lachen wanneer het betreffende dier er in doodschrik van doorging. Hij wist zich dan met uitgespreide wieken en achterklauwtjes op 't voortschietende zwijnen-lichaam vast te klampen. Toen hij deze gevaarlijke stunt voor de eerste maal uithaalde, meenden we stellig dat 't zijn leven zou kosten.

Dwars over een ruim 100 meter brede, naast mijn bivakwoning gelegen grasvlakte vluchtend, schoot het gillende zwijn met de op zijn rug genagelde wonderlijke ruit, wiens in plooiën afhangende vleugels aan na-wapperende jaspanden deden denken, rechtstreeks de struiken in. Hoewel onze Lollo niet zo zacht door de zwiepende takken werd afgesleurd, kwam hij er wonder boven wonder nog zonder wiekscheuren af. Later, toen hij dit gevaarlijke spelletje nog herhaalde malen speelde, wist hij zich steeds tijdig op zijn wieken te verheffen. Op het grootste Chinese zwijn, dat we A m o ' y noemden en op de allergrootste Australische "Tanworth" beer, die we de naam T h o r hadden gegeven, had onze grappenmaker het speciaal gemunt. Die konden zó gierend gillen, dat ze blijkbaar alleen daarom voorkeur genoten boven de overigen. Hij kwam dan rechtstreeks op het uitgezochte doel aanwijken, om vervolgens in glijvlucht op zo'n brede rug te belanden. Al deze grappige vertoningen werden alleen bij daglicht gegeven, zodat de twee wilde

zwinen en de beide tijgerkatten, die toen ze volwassen waren alleen 's avonds naar huis keerden om hun voedsel te ontvangen, geheel van deze vreemde kalong-kunsten verschoond bleven.

Ook onze grijze aap moest het dikwijls ontgelden, die fel met de van haaknagels voorziene vleugels werd geslagen als hij naar Lollo greep. Met de veel kalmere slankaap, die hem nimmer te na kwam, bemoeide hij zich niet. Die kon de gevallen vruchtresten van Lollo gerust oppeuzelen, wat de grijze makaak-aap niet eens durfde proberen. De overige dieren, die hem blijkbaar te gevaarlijk leken en ook door hun kalm en waardig gedrag geen aanleiding gaven, werden met rust gelaten. Het verwonderde ons steeds weer dat geen der getreiterde dieren er blijkbaar ook maar aan dacht, om naar deze rare snoeshaan te happen. Waar we bij gewone huisdieren dikwijls te zien krijgen, dat de door de "baas" 't meest aangehaalde doorgaans door de anderen wordt ontzien en deze zich dikwijls van zo'n voorgetrokken wezen meer laten welgevalen dan van de overigen, was dit in onze kleine samenleving misschien ook het geval. Het gaat dan wellicht niet geheel van harte, doch ze beseffen blijkbaar wel dat een andere houding hen kwalijk zal worden genomen. In de vroege morgenuren ziet men wilde kalongs met de dan nog heersende landwind mee in rechte lijn over verscheidene kilometers brede zeestraten naar hun vaste slaapbomen vliegen. Daar de reukstoffen van hun thuishaven niet in hun richting waaien, moet de herinnering dan uitsluitend door het gezicht worden geleid. Toen onze eerste kalong rum 2 jaren oud was en dikwijls verscheidene dagen achtereen uit zichzelf wegbleef, liet ik hem bijwijze van proef dezelfde soort vluchten maken als voor postduiven gebruikelijk zijn. Waar dit bij daglicht moest geschieden, nam ik hem voor de eerste maal over slechts 6 km afstand (tot de eerstvolgende spoorweghalte) met de trein mee. Toen hij op het afgesproken uur uit het coupee-raampje van de stilstaande trein was geworpen, vloog hij na het beschrijven van een grote boog rechtstreeks in de richting van het schietbivak. Na mijn thuiskomst vernam ik van mijn vrouw, dat hij over deze 6 km afstand juist 6 minuten gedaan had. De afstanden werden geleidelijk opgevoerd tot de spoorweghalte Pondok-Bitung, dus tot 40 km hemelsbreed van het schietbivak, maar hij wist telkens weer met dezelfde gemiddelde snelheid onze woning te bereiken. Hoewel hij aan mijn jas hangend, dus open en bloot naar de plaats van opstijgen werd vervoerd (wat eerst over 3 km afstand te voet en verder met de trein geschiedde), berustte de oriëntatie op de terugtocht waarschijnlijk toch alleen op herinneringspunten, die hij bij vorige vluchten in zijn geheugen had geprent. Toen we later voor het eerst met onze gereedgekomen schuit naar zee afdreven, werd onze trouwe kalong als mascotte meegenomen. Hij was toen 3½ jaar oud en wij hebben na onze afvaart nog slechts een jaar van zijn werkelijk geluk aanbrengeende tegenwoordigheid mogen genieten. Een pinkdik koord, dat over de hele kajuitlengte aan de

binnenzijde onder het dak gespannen was, bood hem daar een goede en ruime hangplaats. Wanneer we ergens in de volle zon voor anker lagen, kreeg onze Lollo het blijkbaar wel wat warm en dan hing hij uren achtereen als een automaat met zijn grote, halfgeopende vlerken te waaieren, zoals men dit ook van zijn soortgenoten in de slaapbomen te zien krijgt. Door hem dan ten opzichte van onze zitplaats langs het koord te verplaatsen tot de luchtstroom ons beroerde, verschaften wij ons een aangename koelte. Gedurende de zeiltochten over zee bleef hij angstvallig aan boord, doch buiten de kajuit, hangende onder de stuurkuip tent. Wanneer we ergens langer dan een week achtereen in een of andere rimboe-rivier gemeerd bleven, trok Lollo er weer op uit, zoals hij dat aan land vanaf zijn tweede jaar gewoon was. Na in de eerste dagen van ons verblijf wat rond te hebben gevlogen, had hij zich dan al vlug omtrent onze ligplaats georiënteerd en dan werden geleidelijk aan grotere tochten ondernomen. Het gebeurde aldus meermalen, dat we de afvaart naar een ander punt enkele dagen moesten uitstellen, omdat onze zwervende mascotte nog mankeerde.

De eerste maal dat hij te water raakte gebeurde dit per ongeluk. Terwijl hij in zijn vlieghuid gefrommeld aan de tentrand hing te slapen schrok hij door 't vallen van een leeg petroleum-blik, liet toen los, doch de afstand tot het water bleek te gering om de wieken nog uit te slaan.

Roeiend met zijn vlerken kon hij de nabije oever met gemak bereiken. Na zich langs een afhangende tak te hebben opgewerkt schudde hij het water af en kwam vervolgens met een paar wiekslagen naar de schuit gezeild. Blijkbaar deed deze onverwachtse verfrissing hem naar meer verlangen. Het was een lust om te zien hoe hij sindsdien bijna dagelijks in lange glijvlucht op het wateroppervlak neerstreek. Hoewel dit doorgaans na 5 uur 's middags gebeurde (juist tegen de tijd dat de gepanterde jagers, de krokodillen, er na een lange dag luiereen weer op uitgaan), beseften we toen nog niet, dat er zo dicht nabij de gemeerde schuit gevaar zou kunnen dreigen. Bij wilde kalongs krijgt men dit neerstrijken op het water wellicht nimmer te zien, doch wel het in glijvlucht bevochtigen van buik en achterdeel, zoals we dit ook (doch alleen bij wijze van aantippen), zwaluwen zien doen. Het is mogelijk, dat ze bij zo'n op 't oog zeer gewaagde manoeuvre wel eens geheel te water raken, omdat ze hun achterdeel zodanig door het water sleuren, dat na het weer opwieken de druppels er afvallen. Het zijn overigens maar enkelingen, die uit zo'n overvliegende schare naar het wateroppervlak afdalen. Daar de dieren, waarvan ik dit waarnam, op ver uit de kust gelegen eilanden huisden en het steeds bij het overvliegen der kustlijn in de riviermonden geschiedde, betrof het wellicht zeer dorstige dieren. Nadat ze weer tot boomtop hoogte zijn opgestegen ziet men ze namelijk telkens hun kopje naar het bevochtigde deel nijgen. Waar ik in de droge tijd dikwijls vanuit loerposten kalongs naar een gunstig boven het water

hangende tak zag vliegen, zich hieraan ophangen en vervolgens na afdaling drinken, veronderstel ik dat zo'n slippertje van slechts enkele uit velen, voor hetzelfde doel geschiedde.

Hoewel men overdag dikwijls krokodillen kan ontwaren, die zich gedeeltelijk of geheel op de oever ophouden, ziet men pas 's nachts bij een schijnwerperlamp, hoeveel van die gepantserde gluipe er in eenzame, visrijke rimboe-stromen op de loer kunnen liggen. In stille rivieren, waar zelden schuiten komen, krijgt men er in de directe omgeving van een bepaalde meerplaats de eerste weken tot maanden geen enkele bij daglicht te zien. Zodra de avond is gevallen, komen ze het vreemde monster, dat daar zo ineens in hun domein verscheen, eens van nabij opnemen. Door 't onverwachts belichten met een reflectorlamp kan men zich hiervan overtuigen. De weerkaatsing van het licht in hun nachtdier-ogen verraad dan hun aanwezigheid. Zolang ze nog wantrouwig zijn of een prooidier benaderen, blijven ze op 't neusventiel en de ogen na, geheel onder water. In bijna stroomloze oevergedeelten, waar geregeld bladeren aan de oppervlakte drijven en de weerspiegeling van 't woud het geheel nog verdonkert, zal men deze onopvallende punten zelfs bij vol daglicht nog licht over het hoofd zien. Waar onze Lollo, op geen enkel gevaar bedacht, dagelijks in glijvlucht te water ging om zich te verfrissen, werd dit zijn ongeluk. Eens, toen we bij 't schemeren aan dek zaten, gaf onze grappige mascotte weer een demonstratie van zijn zeer gevarieerde kunnen en durven. In 't scheren en wenden langs draden en stijlen was hij een meester, ook bij vol daglicht.

Waar hij de schuit met al haar obstakels op zijn vlerk-duimpjes kende, wist hij in nauwkeurige berekening juist tussen de tent en 't kajuitdak heen te glippen, waarbij de ruimte tussen vleugelspitsen en tentstijlen slechts een handbreedte aan weerszijden overliet. Het zelfde volbracht hij in kris-kras windingen tussen de maststagen door. Toen het bijna donker was, werd het vliegspel zoals gewoonlijk met een kleine zwempartij beëindigd. Na op slechts enkele meters naast de schuit in het water te zijn gegleden, bewoog hij zich vlerk-peddellend voor de boeg langs naar de oever. Juist uit 't zicht, achter het overhellende boeggedeelte, hoorden we toen een doffe klap en op 't zelfde moment zagen we het watervlak in heftige beroering. Naar voren springend en hem herhaaldelijk bij zijn naam roepend gingen wij op onderzoek, maar er was geen spoor meer van hem te zien.

Tot onze grote spijt bleek Lollo voorgoed verdwenen. Waar deze trouwe, veel afleiding gevende en daardoor werkelijk geluk brengende mascotte ons ruim 4½ jaar gezelschap had gehouden, kon ik die nacht geen moment aan slapen denken. Van wraakgevoelens vervuld, liet ik de kleine vlet voor de jacht op bujas in gereedheid brengen. Na het avondeten en het drinken van een paar bakken sterke koffie, gingen we er op uit met geweer en reflector-lamp. Het aantal krokodillen in de omgeving van onze

meerplaats viel echter tegen. Binnen de afstand van ongeveer 1 km stroomopwaarts en 1 km stroomafwaarts werden slechts 3 middelmatige exemplaren gezien en ook bemachtigd. In de hoop dat een van dit drietal de dader zou zijn, hebben wij de jacht toen maar beëindigd. Na het openleggen van hun magen vonden we echter slechts visresten. Waar 't mogelijk was dat de rover van onze Lollo aanvankelijk door ons geschreeuw en later, op 't zien van het naderende dwaallicht, in een der vele in de rivier uitmondende rimboe-kreekjes verdwenen was, bleven we in 'tonzekere omtrent de werkelijke dader. Het geluid bij het wegroven geleek echter volkomen op het dichtslaan van krokodillen-kaken, doch we leerden later, dat de grote zoetwater-roofvissen bij 't vangen van prooivissen dicht aan het wateroppervlak bijna hetzelfde geluid voortbrengen. Eerst jaren later kwamen we aan de weet dat er onder de grote riviervissen verschillende soorten zijn, die met gemak een kalong verzwelgen.

De allergrootste exemplaren verslinden zelfs wilde eenden en varanen.

Een geschoten papegaaiduif (p u n a i), die in het ondiepe oeverwater viel, werd nog voor we er met de vlet bij waren, door een t o m a n (reuzen-gabus), die tot 1 meter lang en tot dij-dik kan worden, gegrepen en naar de diepte gesleurd.

Het grijpen van een halfwas varaan (b e j a w a k) en van een wilde eend (m e l i w i s) zag ik vanuit boomzitten. De b e j a w a k werd bij het overzwemmen van een moerasmeertje door een zeer grote vis van minstens 1½ meter lengte gegrepen.

Van 5 meter hoogte en op een afstand van ongeveer 20 meter zag ik de roofvis even achter de voortwikkende varaan naar de oppervlakte stijgen. De brede viskop was ruim heupdik en evenals het lichaam donker getint. De wilde eend werd op eendere wijze verslonden. Dit zag ik van ongeveer 8 meter hoogte, schuin beneden mijn zitplaats aankomen en gebeuren. Later vernam ik van Lampongse riviervissers, dat de door mij omschreven vissoort een k a t i b u n g moest zijn, die méér dan een vaam lang kan worden.

Fig. 2 Toman
(Photo Ch. Kasoema)

Tientallen exemplaren van die soort hadden wij in 't verloop van jaren reeds aan uitgezette beuglijnen gevangen. Dit bleken achteraf nog jonge dieren te zijn geweest, daar de grootste niet veel meer dan 75 cm lengte haalde. Eerst in 1937 kregen wij een volwassen katibung van 1.85 meter lengte, die ik aan 't buikgedeelte maar net kon omvamen.

De kleur van kop en rug was grijs-zwart, de buikzijde geel-wit en de zijden waren vanaf 't midden tot de staartwortel met een aantal vingerbrede, lichtgekleurde lengte-strepen getekend.

De onderlip was van 4 stuks vingerlange tentakels voorzien, zoals we die bij alle meervallen vinden.

Het was dan ook een reuzen-meerval, die wij zowel in de Oost-Sumatra rivieren als in de Zuid Borneo stromen aantreffen.

Waar de vleermuizen het doel van deze verhandeling zijn, zie ik, dat ik weer een heel eind over de schreef ben geraakt.

Deze wat breedvoerige beschrijvingen zijn echter zo uit mijn dagboek gelicht. Ze zijn geschreven met het doel om belangstelling te wekken voor deze zeer interessante wezens en er attent op te maken, dat er zelfs omtrent deze alledaagse dieren, die ons vooral hier in de tropen, avond na avond om de oren zwieren, voorwat hun lichamelijke en geestelijke vermogens betreft, nog al te veel verkeerde meningen bestaan.

UIT DE AFDELINGEN

BOGOR

Op 18 *Februari* had de Afd. Bogor het genoegen Mevr. W. Ray Greene in haar midden te ontvangen. Mevr. Greene, met een medewerkster tijdelijk te gast bij de Plantentuin tijdens haar wereldreis ter bestudering van de tuinaanleg en de sierplanten- en bloementeelten in verschillende subtropische en tropische landen, hield voor een "tot de nok toe gevulde zaal" een voordracht over "Bloemen en tuinen rondom de Caraïbische Zee". Hierbij verhaalde spreekster in zeer vlot tempo van haar reisbevindingen in Florida, Cuba, Haiti, Jamaica, Puerto Rico, Venezuela en Mexico, waarbij zij het gehoor vergastte op een serie uitstekende kleurenfoto's.

Op 22 *Februari j.l.* werd een wandeling in de Plantentuin gehouden als eerste van de serie rondwandelingen onder deskundige leiding, teneinde de leden in de gelegenheid te stellen deze Hortus Botanicus, één der schoonste van de wereld, nader te leren kennen.

Een buitenkansje viel de afdeling ten deel door de haar geboden gelegenheid op 19 *Maart j.l.* de Jubileumfilm van de Nederlandse Heide Maatschappij, "Langs ongebaande klingen", tezamen met een filmjournaal over de watersnood in Nederland, te kunnen vertonen. Beide films werden door de Nederlandse Vereniging ter beschikking gesteld. Men verkrijgt bij de aanschouwing van eerstgenoemde film een duidelijk beeld van het werk, dat in Nederland door de Heide Maatschappij in samenwerking met andere instanties is verzet, teneinde elke mogelijkheid van verhoging van de voedingsmiddelenproductie te land en te water op praktische en aesthetisch gerechtvaardigde wijze uit te buiten. Beide films lieten niet na op het talrijk publiek een diepe indruk te maken.